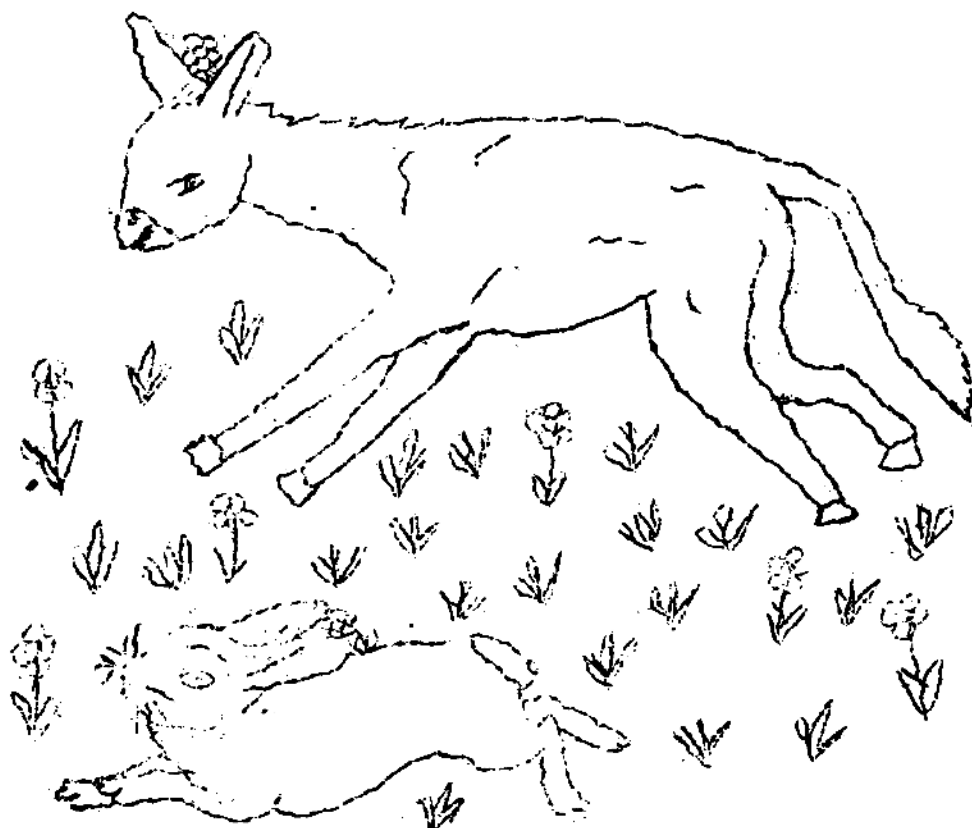

NE BURRU 'NE NE CJUA'A

'Na nu pa'a mi nzhodü 'na cju'a'a cja 'na t'e'e ja c'o mi cja o pjiño c'o me mi c'angütjo. Me mi mājā ne cju'a'a ma nzhodü cja c'o pjiño. Xo mi cja na puncjü o ndājnā c'o me ma zö'ö.

Cja nu ma c'uā cja 'na ndare c'ü mi bübü bëjxfjo cja c'e t'e'e ja c'o mi nzhodü, ya mi ts'ë ro zät'ä cja c'e ndare 'ma o chjëvi 'na burru. Cjä nú mama ne cju'a'a va xipji ne burru: ðpje xo in cjägue dya c'uā --- burru?. Ma co ya in böntjogue, dya xo in ñönü, o ðpje c'o in cja?.

Cjä nú ndürü ne burru o mama va cjava:

--Dya pjë rí cja dya in jandä ojtjo pjiño ja c'o rí orü; rí sū'ü rgá cjogü a mbo'o, nanguaje rí 'natsjë, ojtjo cjó rá mëbe.

Cjä nu ndürü ne cju'a'a o mama: 'Ma in ne rí nzhodü a mbo'o ja c'o cja yo pjiño yo me c'angütjo, chjädä rá më'ë, nanguaje xo ojtjo cjó rá ñagöbe 'ma rí nzhodügö nu.

Cjä nú mëvi, mi ña ma mëvi. Cjä nú mama c'e cju'a'a o xipji c'e burru:

--Më'ë rá cjavi 'na ts'i puesta cjo ot'ü ra nijmi, c'ü ot'ü ra nijmi ra ndö'ö c'ü. 'Ma o zät'ävi ja c'o mi cja c'o pjiño, cjä nú mbürü o ñönüvi, nanguaje mi sät'ä ne burru me o za'a na puncjü o pjiño. Pero c'e cju'a'a, dya nda o za'a na puncjü o pjiño, ts'ë c'o o za'a. Cjä nú mama: -- Ya ró nijmitjogö.

Nu ne burru, mi sido mi sa'atjo c'o pjiño, nguec'uã o ndõ'õ ne
c'ua'a. 'Ma o nijmi ne burru o xipji ne c'ua'a:

--Më'ë xe rá c'javi 'na ts'ipuesta, më'ë rá c'juãdivi c'jó ot'ù ra zät'ä
c'já c'e ndare nu ja rma ogö mi ndajme.

Nangue o mbeñe ne burru: "Ijx tá tōpù, nangue ró ñõnügö na puncjù;
ne c'ua'a ts'ëtjo c'o o za'a". Xo mbeñe ne burru, nangue dya vi nijmi
ne c'ua'a, nguec'uã vi ndōpù, c'já nú ndünrù ne c'ua'a: "Më'ë", me xo
mi májavi ma eñevi c'ù o ts'ipuesta. C'já nú c'juãdivi, ya mi ts'ë ro
zät'ävi c'ja c'e ndare, 'ma mo tunù ne burru, ne c'ua'a dya ngö'tbù
'ñijí, mi sido mi c'juãdi. 'Ma o zät'ä c'ja o squina c'e ndare, o ---
ññandù mi ojtjo c'e burru. 'Ma mo ññandù, jesta ma panù, mi c'japù ro
nangù c'e burru, pero dya c'já mi sō'ö ro nangù, nangue vi ñõnù na ---
puncjù, vi ndù'ù na puncjù o pjeme, ya ma ññs'ütjo. C'e c'ua'a 'ma o
ññandù va c'janu, me go tjezhe na puncjù, dya unù ngüenda que bëxtjo
mi bübü c'e ndare, mi tjezhe, mi tjezhe. 'Nangù o zo'o ne c'ua'a
c'ja ne ndare, ma o mbes'e ya me vi c'agù. 'Ma xo ññanã ne burru va
c'janu, xo tjezhe na puncjù, c'já nú tjezhe nza yejui.

Je va c'janu va nguarù ne cuento.

The rabbit and the burro decided to see who could eat the most. The
burro won. Then they decided to see who could run the fastest, and
because the burro had eaten so much he fell down. The rabbit laughed
so much that he fell into the river, and then the burro laughed.

Mazahua de San Cristóbal de Los Baños, Edo. de México
July, 1984, Ixmiquilpan.

Central